

Wyrok z dnia 11 lipca 2002 r., IV CKN 1060/00

Przepis art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 85) – w wypadku gdy pracodawcą jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – stanowi podstawę do wystąpienia z powództwem także przeciwko członkom zarządu spółki na podstawie art. 298 k.h.

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W. przeciwko Jerzemu D., Jerzemu S. i Klarze W. o zapłatę, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 11 lipca 2002 r. na rozprawie kasacji pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 września 1999 r.

oddalił kasację i zasądził od pozwanych na rzecz powoda kwotę 1500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 1999 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził na rzecz Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W. od pozwanych Jerzego Dąbrowskiego, Jerzego S. i Klary W. solidarnie kwotę 70 295,18 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 października 1998 r., oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu stosownie do jego wyniku.

Rozstrzygnięcie to oparł na następujących ustaleniach i ocenach. Dochodzona pozwem należność stanowi równowartość świadczeń pracowniczych wypłaconych przez powoda na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „R.” w B.

Obowiązek zwrotu tych świadczeń przez spółkę na rzecz powoda wynika z prawomocnych wyroków Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 25 kwietnia 1997 r. i Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 7 marca 1997 r. Egzekucja tych należności przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Pozwani są członkami zarządu spółki i, stosownie do treści art. 298 § 1 k.h., ponoszą odpowiedzialność za jej zobowiązania. Nie doszło do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki we właściwym czasie, a pozwani nie wykazali braku w tym swojej winy, nie zachodzi zatem żadna z określonych w art. 298 § 2 k.h. okoliczności uwalniających ich od odpowiedzialności.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 16 września 1999 r. oddalił apelację pozwanych od powyższego wyroku, nie podzielając zarzutu nieważności postępowania na skutek rozpoznania sprawy przez sąd "cywilny", a nie przez sąd pracy. Uznał, że sprawa o zwrot wypłaconych przez powoda świadczeń ma charakter sprawy cywilnej, a dla takiej kwalifikacji roszczenia opartego na art. 298 k.h. pierwotny charakter ciążącego na spółce zobowiązania nie ma znaczenia. Za nietrafny uznał także zarzut powagi rzeczy osądzonej wobec braku tożsamości roszczeń i stron w rozpoznawanej sprawie oraz w sprawach zakończonych wyrokami Sądu Wojewódzkiego i Sądu Rejonowego w Białymstoku. Powołaną podstawę prawną rozstrzygnięcia uznał Sąd Apelacyjny za prawidłową.

Wyrok powyższy pozwani zaskarżyli kasacją opartą na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 393¹ k.p.c. W ramach pierwszej z zarzucili naruszenie art. 298 § 1 k.h. przez bezzasadne zastosowania, a w ramach drugiej – naruszenie art. 379 pkt 2, art. 199 § 1 pkt 3, art. 71 k.p.c. oraz art. 38 k.c. i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 1991 r. – Prawo budżetowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344) w związku z art. 10, 12 ust. 2 i art. 15 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych (Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.) przez ich nieuwzględnienie i nieodrzczenie pozwu. W konkluzji wnosili o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i odrzucenie pozwu, ewentualnie o uchylenie tych wyroków i oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można uznać, aby postępowanie przed Sądem Apelacyjnym było dotknięte nieważnością z tej przyczyny, że powód nie miał zdolności sądowej do dochodzenia zwrotu wypłaconych świadczeń pracowniczych od członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Zgodnie z art. 379 pkt 2 k.p.c.,

nieważność postępowania zachodzi m.in. w wypadku, gdy strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej. Zdolność sądowa lub procesowa jest atrybutem zdolności prawnej i posiada ją każda osoba fizyczna i prawna (art. 64 § 1 i art. 65 § 1 k.p.c.). Skarżący nie kwestionowali przyznania powodowi ustawą zdolności prawnej. Taki zarzut byłby całkowicie niezasadny, skoro status prawny powoda określa ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Artykuł 12 ust. 2 tej ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonego wyroku, jak i obecnie, nie daje podstaw do podawania w wątpliwość przymiotu osobowości prawnej Funduszu, a w konsekwencji przymiotu zdolności sądowej i procesowej. Skarżący prezentowali natomiast konstrukcję tzw. ograniczonej zdolności sądowej osób prawnych i wywodzili, że zdolność sądowa i procesowa Funduszu ograniczona jest jedynie do praw i obowiązków określonych w art. 10, 12 ust. 1 i art. 15 ust. 1 pkt 1a ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych i art. 18 ustawy z dnia 5 stycznia 1991 r. – Prawo budżetowe. Przepisy te określają zasady gospodarki finansowej państwowego funduszu celowego i zasady zwrotu wypłaconych ze środków Funduszu świadczeń pracowniczych

Należy zwrócić uwagę na to, że konstrukcja tzw. ograniczonej zdolności sądowej osób prawnych wynikała z przepisu art. 36 k.c., zgodnie z którym zdolność prawna osoby prawnej nie obejmowała praw i obowiązków wyłączonych przez ustawę lub przez oparty na niej statut, nie obejmowała też praw i obowiązków nie związanych z jej zakresem zadań. Cytowany przepis skreślony został jednak przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która weszła w życie z dniem 1 października 1990 r., a skutkiem tej zmiany jest co do zasady brak ograniczeń zdolności sądowej i procesowej osób prawnych. Nie było zatem żadnych podstaw do odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 2 w związku z art. 71 k.p.c., trafnie zatem sądy orzekające w sprawie uznały, że przepis art. 10 ust. 1 ustawy o ochronie świadczeń pracowniczych, zgodnie z którym wypłata świadczeń ze środków Funduszu powoduje z mocy prawa przejście na ten Fundusz roszczeń wobec pracodawcy lub masy upadłości o zwrot wypłaconych świadczeń daje podstawę, w wypadku gdy pracodawcą jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, do wystąpienia z powództwem także przeciwko członkom zarządu spółki na podstawie art. 298 k.h.

Nie znajduje także uzasadnienia zarzut braku umocowania Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w B. do dochodzenia roszczenia określonego w art. 298 k.h. Z treści pełnomocnictwa udzielonego przez Przewodniczącą Rady Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wynika m.in. uprawnienie do reprezentowania Funduszu w postępowaniu przed sądami oraz w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym w celu wyegzekwowania wierzytelności Funduszu. Niezależnie od tego trzeba zwrócić uwagę, że nawet gdyby zakres umocowania był ograniczony, to brak uprawnień pełnomocnika Funduszu do dochodzenia określonego roszczenia nie oznacza braku uprawnień reprezentowanego przez niego podmiotu.

Nie można podzielić zarzutu naruszenia art. 298 § 1 k.h. przez jego niewłaściwe zastosowanie. Zdaniem skarżących, przepis ten ma zastosowanie jedynie w wypadku dochodzenia od członków zarządu roszczeń wynikających z zobowiązań o charakterze cywilnoprawnym w rozumieniu art. 353 § 1 k.c., a do takich nie należy zobowiązanie z tytułu zwrotu wypłaconych świadczeń pracowniczych. Pogląd ten jest błędny. Źródłem zobowiązania może być nie tylko umowa, bezpodstawne wzbogacenie, nienależne świadczenie lub czyn niedozwolony, ale także przepis ustawy. Ustawa o ochronie roszczeń pracowniczych w art. 10 ust. 1 zobowiązuje pracodawcę lub masę upadłości do zwrotu wypłaconych ze środków Funduszu świadczeń, a zatem jest źródłem zobowiązania *sensu stricto* i związanego z tym roszczenia, które ma charakter cywilnoprawny i może być dochodzone także przeciwko członkom zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością po spełnieniu przesłanek określonych w art. 298 k.h.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd odmienny niż prezentowany w kasacji, że wynikająca z art. 298 § 1 k.h. odpowiedzialność członków zarządu dotyczy nie tylko zobowiązań w ścisłym tego słowa znaczeniu, lecz także zobowiązań o charakterze publicznoprawnym, jak należności podatkowe (por. postanowienie z dnia 27 września 2000 r., V CKN 1485/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 87 oraz wyrok z dnia 2 maja 1999 r., I CKN 1147/97, OSP 2000, nr 4, poz. 65; odmienny, odosobniony pogląd wyrażono w uchwale z dnia 12 grudnia 1991 r., III CZP 46/91, OSNC 1992, nr 3, poz. 38), należności celne (wyrok z dnia 29 kwietnia 1998 r., I CKN 654/97, OSP 1999 r., nr 1, poz. 6) lub składki na ubezpieczenie społeczne (postanowienie z dnia 6 lutego 1996 r., III CRN 61/95,

"Prawo Gospodarcze" 1996, nr 6, poz. 15, uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 15 września 1993 r., II UZP 15/93, OSNC 1994, nr 3, poz. 48 oraz uchwała z dnia 20 grudnia 2001 r., III CZP 69/01, OSNC 2002, nr 10, poz. 118). Odpowiedzialność ta tym bardziej dotyczy więc zobowiązań określonych w art. 353 § 1 k.c., których źródłem jest ustawa.

Od odpowiedzialności określonej w art. 298 §1 k.h. skarżący mogliby się uwolnić w razie wykazania, że zachodzą określone w § 2 tego przepisu przesłanki uwalniające ich od odpowiedzialności. Z ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę wyroku wynika jednak, że takie okoliczności nie istnieją. W tej sytuacji brak podstaw do kwestionowania zaskarżonego wyroku.

Wobec powyższego orzeczono, jak w sentencji (art. 393¹² k.p.c.).